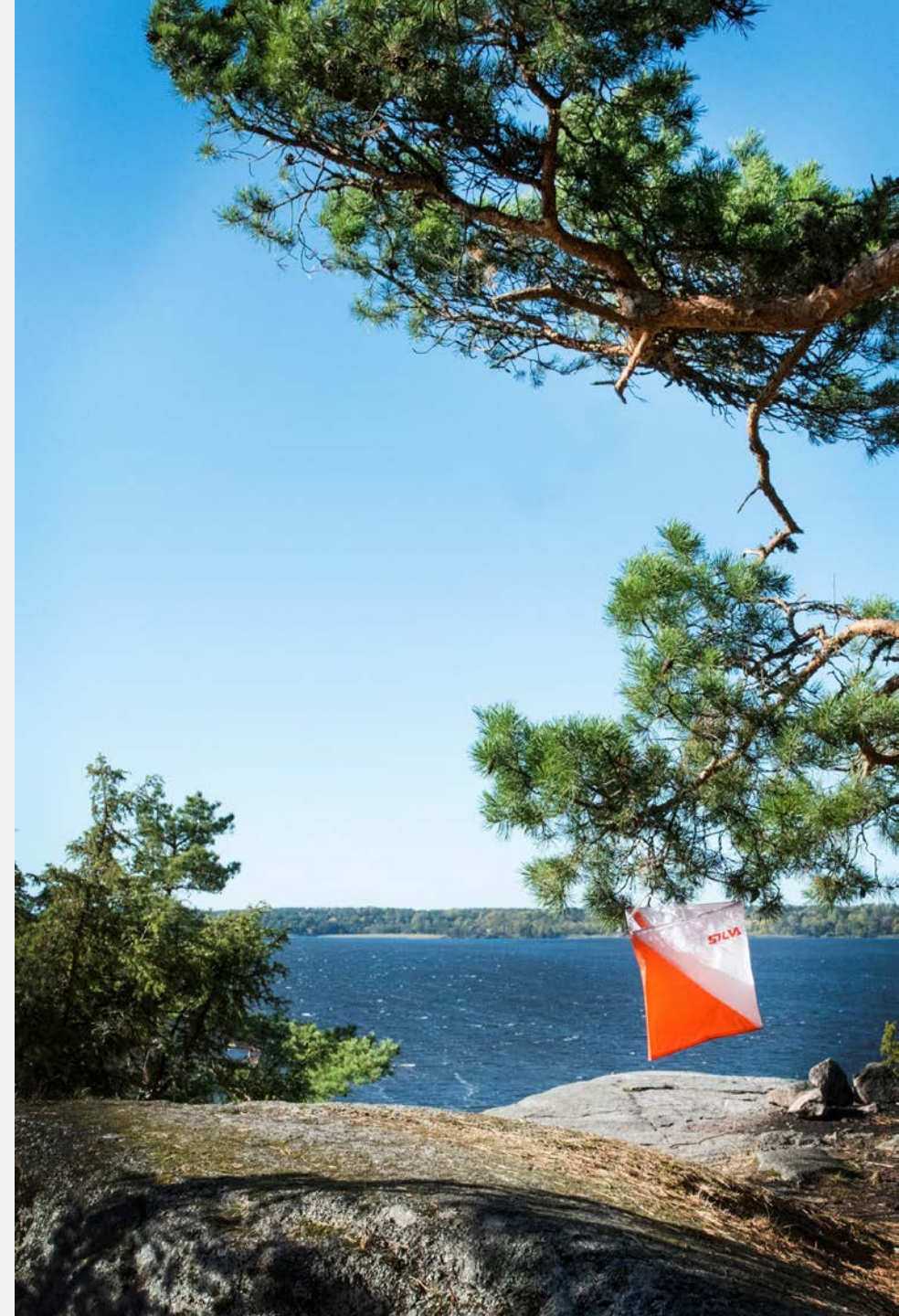

SOFTs arbete med markfrågan

Att användas internt inom orienteringsrörelsen
Version 2018-01-24

Ny version kommer att tas fram efter förbundsmötet
17-18 mars 2018

SOFTs arbete med markfrågan

Presentationens innehåll och syfte

- att sprida kunskap om gällande regler och policy
- redovisning av problem med koppling till markfrågan
- redovisning av hur SOFT löst de problem som uppstått
- förslag på åtgärder för att förebygga problem med tillgång till mark
- ge ökad kunskap om orienteringens påverkan på naturen
- öka den egna kunskapen om markfrågan och hur SOFT arbetar med markfrågan

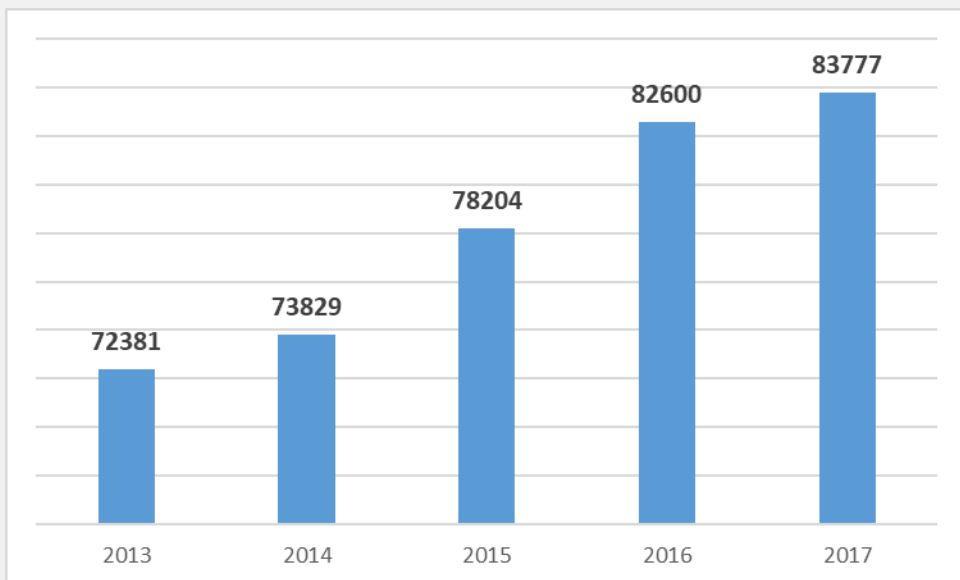
Bilaga 1 Förslag på diskussionspunkter att användas vid distrikts- och föreningsträffar

Bilaga 2 Viktigt att känna till för myndigheten

Innehåll

- › Bakgrund
- › Markfrågan i en omvärld
- › SOFT:s roll i samhället
- › SOFT:s regelverk
- › SOFT:s arbete med markfrågan
- › Kunskapsläget
- › SOFT:s ambition
- › Bilaga: Diskussionspunkter
- › Bilaga: Viktigt att känna till för myndigheten

Målsättning att bli 100 000 MEDLEMMAR 2021

600 föreningar
83 000 medlemmar
400 000 starter per år
43 % kvinnor
60 % över 25 år

Behov av ökad kunskap hos individen

Svenska Orienteringsförbundet (SOFT)

Verksamhetsidé – därför finns vi.

Svensk orientering erbjuder världens bästa idrott för alla som vill använda naturen som sin arena för att tävla, motionera och uppleva glädje och gemenskap. Orientering ska vara en utmaning för alla. Utövarna ska må bra och utvecklas både som människor och idrottare.

Förbundskansliet är beläget i Stockholm (Hammarby Sjästad Heliosgatan 3)

SOFT 2017

- Förbundschef Susanne Söderholm
- Förbundsordförande Lena Larsson
- Markfrågorna inom SOFT hanteras av Eje Andersson
- Vid de 23 distrikten finns det en markansvarig för varje distrikt

SOFT har fyra grenar:

Orienteringslöpning
Mountainbikeorientering
Skidorientering
Precisionsorientering

Antal orienteringsarrangemang per år

Orienteringslöpning:

ca 700, 400 000 starter

Mountainbikeorientering

ca 30, 4 000 starter

Skidorientering

ca 40, 3 000 starter

Precisionsorientering

ca 40, 1 500 starter

Klubbtävlingar, närtävlingar

ca 2 000

Naturpasset

450 områden, 45 000 sålda paket

Hittaut

ca 20 orter, 25 000 deltagare

Motionsorientering

ca 42 000 starter

Markfrågan - omvärld 1 (7)

Vem äger marken i Sverige

(landareal 41,1 milj.ha, skogsmarksareal 28,2 milj. ha varav 22,4 milj. är produktiv skogsmark):

Privata 50 % Staten 17 %

Bolag 25 % Andra 8 %

Grov bedömning av den areal som berörs av orientering under ett år (500 x 1 A4 (3x4 km², 1200 ha) ca 600 000 ha eller ca 2,1 % av skogsmarksarealen

Jämförelse andelen privat mark i Norge ca 80%, Danmark ca 65% och Finland ca 60%

Olika intressenter:

Privata markägare ca 330 000

Antalet jägare ca 280 000

Svenskt Friluftsliv 25 medlemsorganisationer ca 1,7 milj. medlemmar (SOFT är medlem)

Antalet medlemmar i SOFT över 80 000

Markfrågan - omvärld 2 (7)

- Stor okunnighet om orientering och inte minst om hur ett orienteringsarrangemang genomförs. Detta gäller i många fall även nya handläggare vid länsstyrelsen och kommunekologer.
- Urbaniseringstakten i Sverige är hög i förhållande till läget i många andra länder. Befolkningstillväxten t ex i Stockholmsregionen är ca 30 000 personer per år
- Tävlingsarrangörer och klubbar blir allt mer beroende av att få tillgång till reservat som ofta har någon typ av inskränkningar att ta hänsyn till.
- Urbaniseringen kan bidra till en ökad polariseringen mellan olika intressenter (markägare, friluftsliv, jägare m.fl.)
- Myndigheter kan också bidra till en ökad polarisering genom att besluta om detaljerade restriktioner t ex inom reservat

Markfrågan - omvärld 3 (7)

- **Markägare** – fortlöpande demografisk förändring, generationsskifte. Nya markägare med kanske andra värderingar. Fler markägare som bor långt ifrån den egna fastigheten. Fler kvinnliga markägare.
- Äganderättsfrågan står högt upp på agendan inom många intresseorganisationer (LRF m fl). Bakgrunden är att markägare känner sig mer och mer överkörda i sitt ägande av mark. Inskränkningar i form av registrerade nyckelbiotoper, artskyddsförordningen, balansen produktion/ekonomi-miljö-sociala utan ekonomisk kompensation
- **Jakt** – föryngring av jägarkåren och fler jägare (idag 280 000 +), värdet av jakt ökar (idag över 3 miljarder (kött, arrende, rekreation), priset på jakt ökar (idag ca 400-500 kr/ha i storstadsregioner), jakttrycket ökar speciellt i storstadsregionerna, behov av att kunna jaga under helgerna ökar, ökade viltstammar bl a vildsvin (jakt året runt). Den genomsnittlige jägaren jagar 26 dagar per år. Utredning på gång om gällande jakttider

Markfrågan - omvärld 4 (7)

Jaktens organisationer:

[Svenska Jägareförbundet](#), ideell organisation bildades 1830 och har ca 151 000 medlemmar.

Kansliet ligger i Öster Malma

Sedan 1938 är jägare och markägare enligt lagen skyldiga att bedriva viltvård, och svenska jägareförbundet anförtroddes ansvaret för att leda viltvården i Sverige.

[Jägarnas Riksförbund](#), ideell organisation bildades 1938 och har ca 30 000 medlemmar.

Kansliet ligger i Södertälje

Jaktlagen, 1987 är en lag som reglerar var, när och hur jakt får bedrivas. Jaktlagen reglerar var man får jaga dvs. vem som har jakträtt (markägare och jaktarrendator)

5 § Var och en skall visa viltet hänsyn. Viltet ska störas så litet som möjligt

Det är markägaren och jakträttsinnehavaren som har ansvaret för viltvården.

Vilt = däggdjur och fåglar

Markfrågan - omvärld 5 (7)

Jakten påverkas av ett förändrat viltbestånd och urbaniseringen

För en god viltvård krävs nya jaktmetoder och nytt sätt att jaga.

En av de största utmaningarna för jakten just nu är urbaniseringen. Många människor växer upp långt ifrån naturen, och saknar därför förståelse för jaktens förutsättningar. Viktigt blir att förstå vad jakten och brukandet av naturen går ut på.

Sammansättning av vilt på flera håll i Sverige förändras vilket reser nya krav på jaktmetoder. Antalet björnar ökar i norr, gässen har ökat i flera delar av landet och vildsvinen sprider sig i södra och mellersta Sverige.

Hjortarna ökar också i antal- de kan bli en stor utmaning framöver

Människors livsföring gör att vissa djur gynnas exempelvis räv, gäss rådjur, hjortar och vildsvin

Det förändrade viltbeståndet genererar nya jaktmetoder och nya sätt att jaga. T o m jakt med pilbåge diskuteras (idag förbjudet i Sverige)

Markfrågan - omvärld 6 (7)

Trender:

Nu jakt året runt (vildsvin), aktuellt med översyn av jakttider

Allt fler börjar med jakt senare i livet (växlar mellan olika fritidsintressen, förr var jakt ofta ett livslångt fritidsintresse

Allt fler åker och jagar på orter där de inte är bosatta. Då åker man ofta över helgen och söker en helhetsupplevelse. Jaktturism kan bli en viktig näringsgren för landsbygden i framtiden.

Fler kvinnor tar jägarexamen

Slutsats: utvecklingen inom jaktområdet gör det allt viktigare för orienteringen att säkerställa en bra dialog med jägarkåren.

Samrådspunkter Vilt

1. Utbyte kontaktuppgifter
 2. Jaktens start för rådjur i X månad och älg i X månad. Senareläggning?
 3. Hur är tävlingen tänkt? I skogen 3 - 4 timmar!
 4. Kontrollutsättning dagen innan tävlingsdagen! Kontakt innan!
 5. Kontrollintagning tävlingsdagen!
 6. Jakt möjlig inom samma eller annat område?
 7. Senareläggning av starterna?
 8. Visa tänkt löpstråk och löpriktningar!
 9. Antal löpare/stråk!
 10. Avdrivningsbehov? OK från jaktlaget krävs! Tävlingsdagens morgon?
 11. Behov frizoner älg?
 12. Behov frizoner rådjur?
 13. Behov frizoner vildsvin?
 14. Behov frizoner 100 m mot väg?
 15. Behov viltvarningsåtgärder?
Skyltning? Hastighetsbegränsning?
 16. Undvika utfordringsplatser/åtlar/slaktplatser!
 17. Snitsling – Dagarna innan tävlingen? Heldragen?
 18. Förbudsmarkering på tävlingskartan!
 19. Viltrapportering vid målet!
 20. Viltrapport – skriftlig sammanställning?
 21. Jaktlagets medverkan
 - Syn av skogen veckan innan tävlingen?
 - Medverka i avdrivningen?
 - Medverka i viltrapporteringen?
 22. Viltolycka/Eftersök. Beredskap! Uppgift på kontaktperson i jaktlaget
 23. Fortsatt samråd?
 24. Avtackning och framtida arrangemang?
- Gentjänster (Jägarkartor, drev, flytta jaktorn, skottfältsröjningar o. d.)

Markfrågan - omvärld 7 (7)

Skogsbruket – större fokus på skogens sociala världen ([FSC](#)- och [PEFC](#) certifiering). Det pågående revideringsarbetet inom de båda certifieringssystemen PEFC och FSC har stärkt skogens sociala världen. Skrivningar finns bl.a. om att värna och vårda Allemansrätten och att man ska ta ett ansvar för de av Skogsstyrens framtagna målbilder för god miljöhänsyn med hänsyn till friluftsliv och rekreation.

Ca 50 % av skogsmarken i Sverige är certifierad. Flera företag är dubbelcertifierade

***FSC** står för Forest Stewardship Council är en oberoende, internationell medlemsorganisation som verkar för ett miljöanpassat, socialt ansvarstagande och ekonomiskt livskraftigt bruk av världens skogar, genom sitt certifieringssystem **FSC**.*

***PEFCs** varumärke har internationell trovärdighet och hjälper företag, konsumenter, skogsägare, och andra intressenter att identifiera och marknadsföra hållbart producerade skogsprodukter.*

Vad är FSC och PEFC för något ? 1 (2)

- › **Två olika certifieringssystem som en markägare kan välja att ansluta sig till.**
- › [FSC \(Forest Stewardship Council\)](#) uppdrag är att främja ett miljöanpassat, socialt ansvarstagande och ekonomiskt livskraftigt bruk av världens skogar Idag är ca 26 600 mindre markägare anslutna.
- › [PEFC \(Programme for the Endorsment of Forest Certification\)](#) en ej vinstdrivande organisation Tre delar Skogsskötsel-, Miljö- och Social standard
- › [Svenskt Friluftsliv](#), där SOFT är en av 25 medlemsorganisationer och med totalt ca 1,7 milj. medlemmar, blev medlem i FSC och PEFC 2014. Deltagande (Eje Andersson), i den sociala kammaren och standardkommittén, vid revideringen av de båda certifieringssystemen .Totalt en mycket stor arbetsinsats så här långt.
- › Vad kan orienteringen ha för nytta av FSC och PEFC ? Hänvisning till skogssektorns målbilder för god miljöhänsyn ger vägledning vid skötsel av skog med betydelse för rekreation och friluftsliv Ca 50% av den svenska skogsmarken är idag certifierad.

Vad är FSC och PEFC för något ? 2 (2)

Några exempel på skrivningar i den kommande FSC standarden:

Princip 4 Relationer på samhällsnivå

4.2.2 Allemansrättens rättigheter och skyldigheter värnas och vårdas

4.4.1 och 4.4.2 Möjliga exempel till bidrag till lokalsamhällenas sociala och ekonomiska utveckling. Några exempel:

- bidrag till lokala ideella föreningar
- upplåta mark till frilufts- och idrottsanläggningar som t ex vandringsleder och rastplatser
- har en positiv inställning till lokala frilufts-, idrotts- och kulturarrangemang på sin mark**
- om möjligt hålla vägar, med undantag för säsongsvariationer, öppna för allmänheten.

4.5.1 Områden viktiga för lokalsamhället för rekreation och friluftsliv, kultur eller lokal ekonomi som kan påverkas negativt av aktuella åtgärder samt berörda intressenter identifieras. Vägledning Skogsstyrelsens Målbilder för god miljöhänsyn.

4.5.3 Samverkan

4.5.4 Samråd

Klimatförändringar 1(2)

- › Medeltemperatur
- › Faktum är att medeltemperaturen i Sverige under perioden 1994-2013 har ökat med 0,9 grader. Samtidigt steg årsnederbörden med åtta procent
- › Vegetationsperiodens längd
- › Vegetationsperiod är den tid på året när växter kan växa. Den startar när dygnets medeltemperatur ligger någonstans 3 och 5 plusgrader. I Sverige var vegetationsperioden åren 1960-1990 i omkring sju månader i Skåne, medan den i Västerbotten snarare var fem månader. Sedan dess har vegetationsperioden blivit cirka 16 dagar längre i södra Sverige och cirka 14 dagar längre i norr.
- › Källa: Skogsstyrelsens rapport [Effekter av klimatförändringar på skogen och behov av anpassning i skogsbruket](#).

Klimatförändringar 2(2)

- › [En studie](#) vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, har analyserat hur markvegetationen har förändrats mellan 1994-2013 mot bakgrunden av ett varmare klimat, kvävenedfall och ett skogsbruk som lett till tätare och mörkare skogar. Mer än hälften av markvegetationens arter har tydligt påverkats antingen ökat eller minskat påtagligt. Förändringarna är än så länge störst i södra Sverige.

Naturreservat

Är det möjligt att springa orientering i ett Naturreservat ?

Positiv grundinställning från en länsstyrelse att lyfta fram i dialogen

Citat:

”Även om det är många deltagare på en orienteringstävling är det inte så många som besöker varje plats”

Kristina Hansson, länsstyrelsen

”Jag tycker inte att vi slentrianmässigt ska säga nej till sådana här förfrågningar. Vi bör pröva varje fall och se till omständigheterna totalt sett”

Kristina Hansson, länsstyrelsen

[Länk till reportage Skogssport](#)

SOFTs viktiga roll i samhället 1 (2)

- Orienteringssporten är viktig för samhället, inte bara socialt utan även samhällsekonomiskt.
- I skolan ingår kartkunskap i läroplanen
- I samhället riktas allt större fokus på rekreation och friluftsliv och dess positiva inverkan på folkhälsan. Friluftslivsfrågorna fick en större tyngd i samhället efter propositionen [Framtidens friluftsliv 2009/10:238](#) och de friluftspolitiska målen ([Skr 2012/13:51](#)) som redovisades 2012.

Andra exempel är Naturvårdsverkets program för att bättre förvalta och använda naturskyddade områden ([Värna Vårda Visa](#)) och utredningen för ett stärkt civilsamhälle [SOU 2016:13](#).

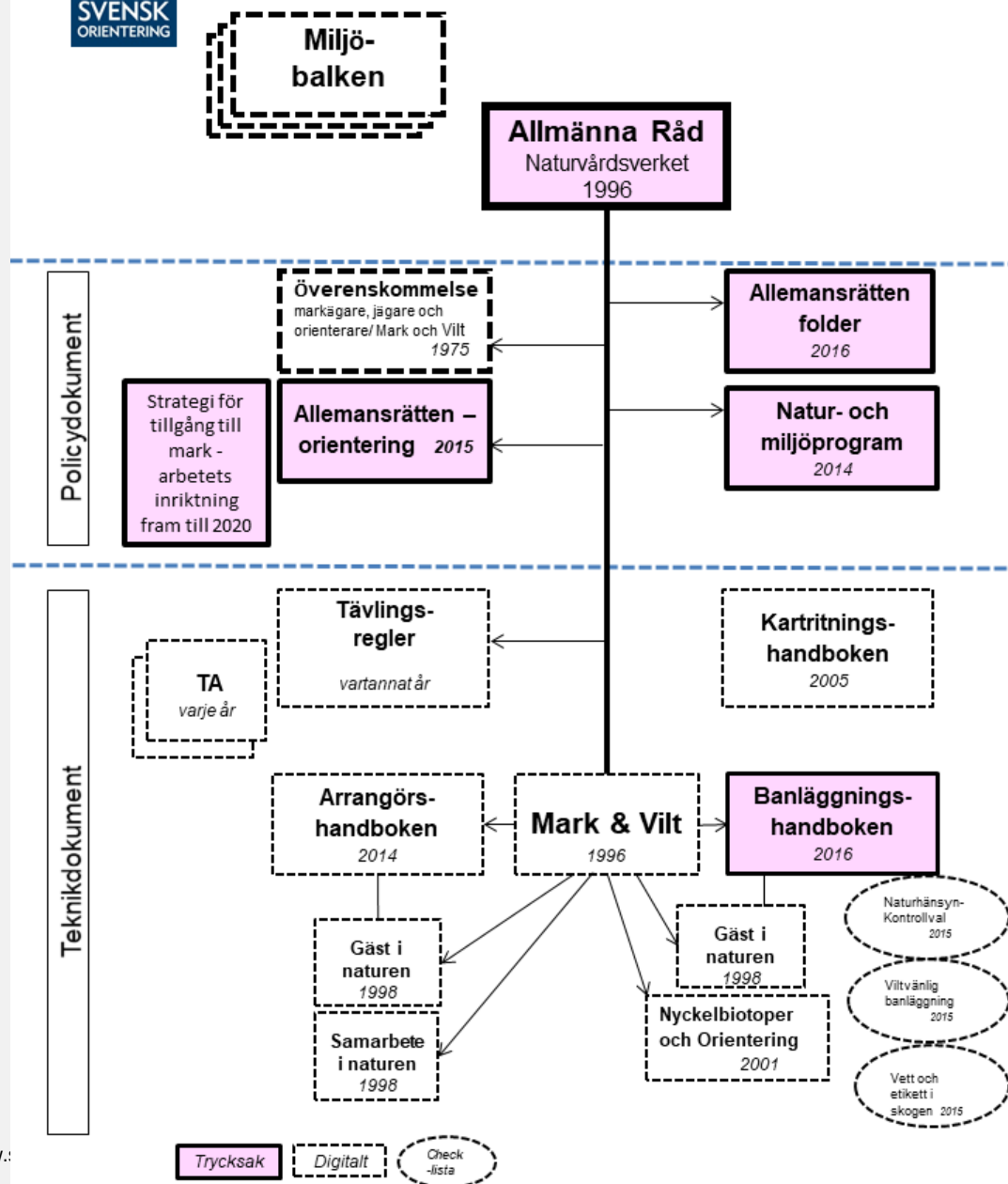
SOFTs viktiga roll i samhället 2(2)

- Svensk orientering har här en stor möjlighet att kunna bidra till en positiv utveckling i samhället genom:
 - att stimulera till olika motionsaktiviteter och med stöd av karta och kompass som hjälpmedel komma ut i naturen. Naturpasset som ett exempel. (Rehabiliteringsekonomi)
 - att kunna erbjuda kartor till nytta för såväl många samhällsfunktioner som för allmänhetens friluftsliv.
 - att bidra med kunskap om hur man beter sig i naturen genom ett ansvarsfullt uppträdande med allemansrätten som utgångspunkt.
 - att stötta skolan med kunskap om orientering
 - att skapa turistekonomiska effekter vid större orienteringsarrangemang
- SOFT:s utökade verksamhetsområden skidorientering, cykelorientering, sprintorientering och precisionsorientering gör också orientering till en året runt sport som kan attrahera många och bidra till en friskare befolkning.

Sammantaget: Orientering är en aktivitet som kan bidra till det förebyggande folkhälsoarbetet genom en sund och aktiv livsstil

SOFT regelverk 2018

Policy och teknikkodokument

Kommentarer till regelverket 1(7)

Bakgrund

- Flera viktiga dokument med koppling till tillgång till mark har många år på nacken.
- Det är viktigt att ta till sig **det historiska perspektivet** när vi idag betraktar innehållet i de dokument vi har att följa och motivet till varför det står som det står.
- Redan i början av 1960-talet togs orienteringstävlingarnas påstådda skador upp som argument i **debatten om allemansrätten**, vilket ledde till den första undersökningen om påverkan på vegetationen.
- SOFT startar upp en **markgrupp** i slutet på 1970-talet för att bland annat hantera problematiken med **stressade älgar** i samband med orientering.
- **Överenskommelse 1975** mellan markägare, jägare och orienterare.
- **Tillkomsten av [Naturvårdsverkets Allmänna Råd från 1996](#)**. Med skrivningar om datumgränser, särskilt hänsyn efter och före vårdatumperioden. Mycket diskussion om deltagarbegränsning.

Kommentarer till regelverket 2(7)

- › **Policy Orientering och allemansrätten 2015:**
- › Grundarbetet genomfördes 2009. Första policyn kom 2012 för att sedan revideras 2015. Engelsk översättning 2013 och revidering 2016. Arbetet med att ta fram nuvarande policy hade ett brett anslag med både en omfattande intern dialog men också en extern dialog med viktiga intressenter i omvärlden Naturvårdsverket, LRF, Svenska Jägareförbundet och Svenskt Friluftsliv. Policyn har starkt bidragit till SOFTs goda ryckte om hur vi arbetar med markåtkomsten och allemansrätten.
- › **Policyns tre delar:**
 - 1 Orienteringsrörelsens förhållningssätt till markåtkomst och allemansrätten
 - 2 Arrangörens ansvar
 - 3 Orienterarens ansvar

Kommentarer till regelverket 3(7)

Del 1

Orienteringsrörelsens förhållningssätt till markåtkomst och allemansrätten

- Omvärlden förändras och orienteringssporten anpassar sig
- Svenska Orienteringsförbundet står bakom internationella rekommendationer om miljön
- Allemansrätten ska bestå som en sedvanerätt
- Svenska Orienteringsförbundet utbildar och informerar om allemansrätten
- Miljöbalken och Naturvårdsverkets allmänna råd styr
- SOFT:s Natur- och miljöprogrammet ska följas
- Fortsatt samråd med markägare, jägare och myndigheter
- Arrangörernas planering skapar framgång

Kommentarer till regelverket 4(7)

Del 2 Arrangörens ansvar

- skaffa kunskap om allemansrätten och miljöbalken
- informera deltagarna om allemansrätten
- samråda med markägare, jägare, myndigheter och andra intressenter, som t.ex. berörda fjällsamebyar
- kvalitetssäkra miljöpåverkan genom god egenkontroll

Det innebär att arrangören:

- skaffar tillstånd för start- och målzonerna
- följer regionindelningen och datumgränser
- skapar frizoner för vilt- väljer stråk och kontrollplatser med stor hänsyn till naturen

Det innebär också att arrangören

- införskaffar tillstånd till parkeringar
- markerar åker- och betesmarker på kartan
- inte hugger eller sågar i växande träd
- undviker plasticsnitslar
- river kontrollställningar och städar efter arrangemanget

Kommentarer till regelverket 5(7)

Del 3 Orienterarens ansvar

1. Följ anvisningarna på tävlingskartan

På tävlingskartan är förbjudna områden markerade. Följ alltid den väg som arrangören markerat med snitsel, till exempel mellan parkering och tävlingscentrum eller till startplatsen.

2. Tomt är hemfridszon

Boende har rätt att känna sig ostörda i sina hem. Vid orientering får man ej gå eller springa över tomtmark.

3. Åkrar och kantzoner

Åker, äng eller insådd vall med nysådd, växande eller ej skördad gröda får ej beträdas. Även kantzonen mellan odlad mark och dike/staket/stenmur eller dylikt får normalt ej användas.

4. Betande tamdjur

Var försiktig när du passerar hagar med betande tamdjur. Betande tamdjur är lättskrämda och kan i vissa situationer vara farliga. Givetvis ska stängsel inte skadas.

Kommentarer till regelverket 6(7)

Del 3 Orienterarens ansvar, forts

5. Frizoner för vilt

Huvudsyftet med frizoner är att skapa uppsamlingsplatser i tävlingsområdet för det vilda under den tid tävlingen pågår. Respektera frizonerna och undvik även i övrigt att störa djur som kan dyka upp i tävlingsområdet.

6. Stängsel och murar

Iaktta försiktighet vid passage av stängsel, stenmurar, staket och diken så att dessa inte skadas. Enligt tävlingsreglerna är det förbjudet att klättra på staket, stängsel eller plank.

7. Grindar

Grindar får öppnas för passage men måste ovillkorligen stängas därefter, så att boskap inte kommer lös eller annan olägenhet uppstår.

8. Nedskräpning

En orienterare lämnar aldrig något skräp efter sig!

Kommentarer till regelverket 7(7)

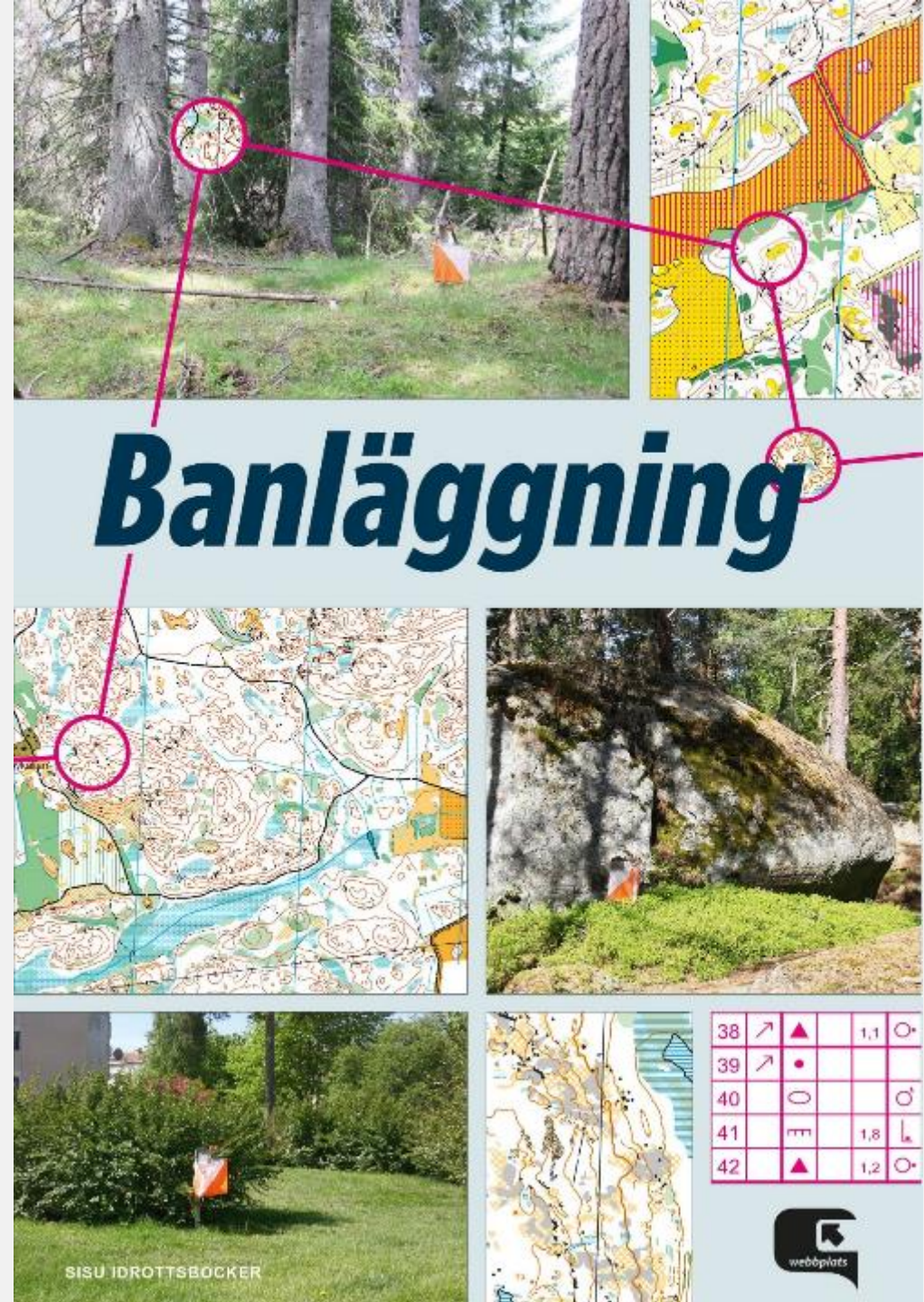
Checklistorna är viktiga för att förenkla den praktiska tillämpningen

- Framtagna [checklistor](#) (Vett och etikett i skogen, Viltvänlig banläggning och Naturhänsyn – Kontrollval) är ett viktigt stöd för arrangören vid planläggningen av ett orienteringsarrangemang.
- Allmänna Råd Naturvårdsverket 96:4. Notera att länsstyrelser kan ha olika tolkningar i sina egna anvisningar.
- I boken Banläggning finns en beskrivning på vilka åtgärder att göra långt före tävling, sid 49-65 och vilka åtgärder som ska göras tävlingsdagen, sid 184-189 .

Internationella Orienteringsförbundet –Environment Commission (EnvC)

- Inom IOF pågår ett arbete med att ta fram **IOF Sustainability Policy**. Man kommer också att stötta utvecklingen med att redovisa Best practice och att ta fram olika checklistor. SOFT finns representerad i EnvC av Eje Andersson.

SOFTs arbete med markfrågan

SOFTs agerande har som utgångspunkt ett antal viktiga ställningstagande

Strategiska utgångspunkter för att säkerställa tillgången till mark för orientering

Strategi för tillgång till mark – arbetets inriktning fram till 2020

Handlingsprogram 2017-2018 innehåll:

- Aktivitet med omvärlden (lobbyverksamhet)
- Intern och extern kommunikation
- Ökad kunskap i markfrågor – Stöd till distrikten
- Framtagande av nytt och revidering av befintligt material rörande orienteringens nyttjande av mark
- Kunskapsuppbyggnad
- Internationella samarbeten

Information om SOFTs arbete med markfrågan se SOFTs hemsida www.svenskorientering.se
arrangera/markfrågor

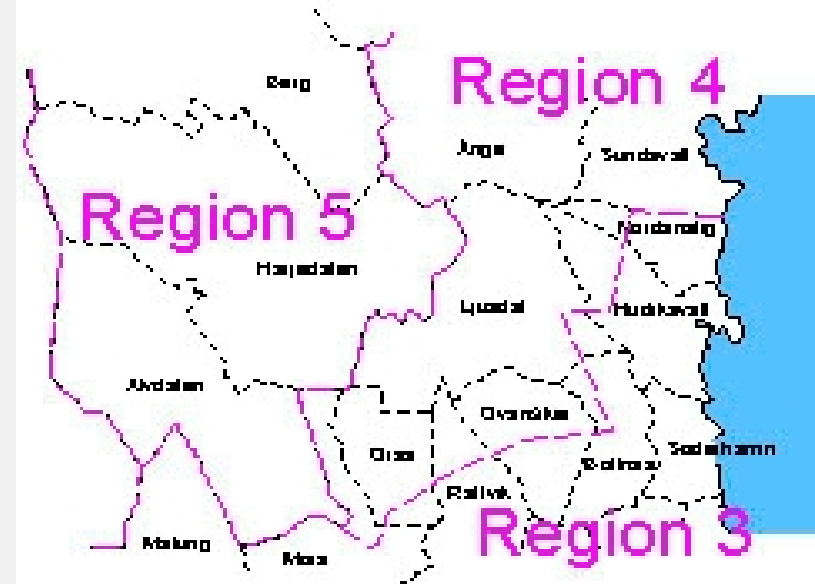
Datumgränser

Under veckorna före (period 2) och efter (period 3) vårdatumperioden gäller särskild hänsyn som medför bland annat krav på val av område och banläggning samt begränsning av arrangemangets storlek.

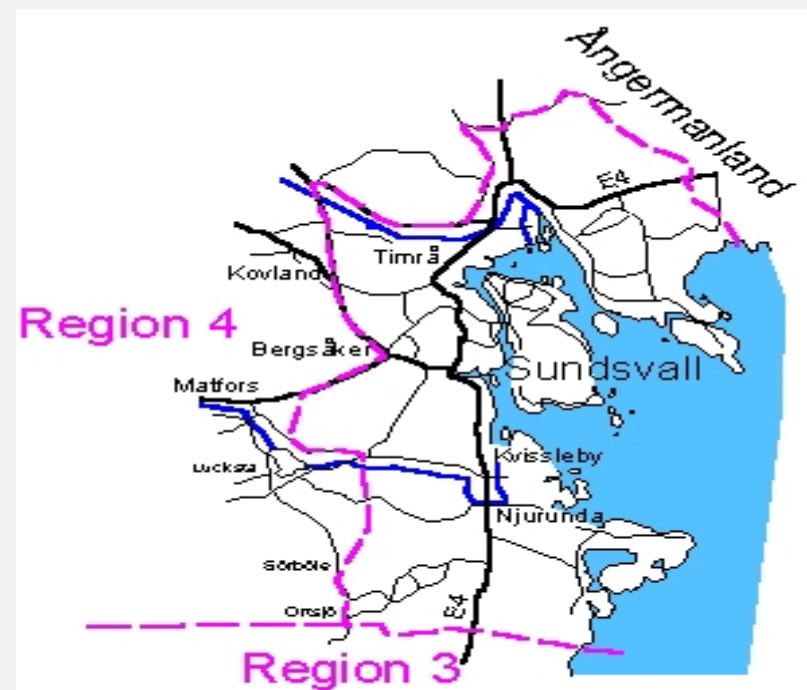
Region	Period 2	Period 1	Period 3
	Särskild hänsyn	Vårdatumperioden	Särskild hänsyn
1	21-30 april	1 maj-30 juni	1-10 juli
2	1-10 maj	11 maj-30 juni	1-10 juli
3	10-20 maj	21 maj-30 juni	1-10 juli
4	20-31 maj	1 juni-10 juli	11-20 juli
5	1-10 juni	11 juni-10 juli	11-20 juli

Regionsindelning hela landet

Norlandszon i Gävleborgs och Kopparbergs län

Kustzon i region 4 med särskild hänsyn

Beskrivning av problem - några exempel 1 (3)

- Krav på ersättning (pris per startande) när marken nyttjas allemansrättsligt
- Krav på ersättning till markägare i proportion till utnyttjad yta
- Krav på ändring av datumstoppsperiden
- Vägsamfällighet säger nej till att nyttja samfällighetens område för MTBO
- Krav på att nyttjanderättsavtal upprättas för att få klartecken till att genomföra arrangemanget plus krav på hanteringsavgift
- Myndighet/Införande av nya datumgränser. Motiv: liten tillgång på allemansrättslig mark och pågående klimatförändring (påverkan djurlivet) Dispensansökan inkl. avgift
- Myndighet/nya restriktioner i reservat som inskränker möjligheten till orientering
- Myndighet/nya handläggare (mer omständligt, mer tidskrävande och nya detaljkrav)

Beskrivning av problem - några exempel 2 (3)

- Fortifikationsverket krav på nyttjanderättsavtal och ersättning. SOFT har tagit fram en separat handledning för att hantera dialogen med verket.
- Markägare säger nej på grund av känslig period för djurlivet även utanför datumstoppsperioden.
- Orimliga krav på ersättning vid avdrivning av älg inför tävling
- Otillräcklig dialog med markägare och jägare vid genomförandet av Naturpasset med orimliga ersättningskrav som följd

Beskrivning av problem - några exempel 3 (3)

- Enskilda kommuner och Länsstyrelser gör tolkningar av de allmänna råden 1996:4 som snävar in det som tidigare gällt
- Varierande hantering av dispensansökningar hos Länsstyrelser för orientering i reservat avseende dispensavgift
- Krav på att göra miljökonsekvensbeskrivning (MKB) när vi arrangerar tävlingar i anslutning till Natura 2000-områden.
Utförande och innehåll i MKBn påverkas av att Miljöbalkens 6 kapitel får ny lydelse fr.o.m. 1 januari 2018.
- Oorganiserade aktiviteter som genomförs inom kartområdet utanför orienteringens kontroll, t.ex. den ökande trenden med cykling efter stigar i terrängen, även med motordrivna cyklar som klassas som cyklar.

Problem - agerande

Allemansrätten

- › Med allemansrätten följer krav på hänsyn och varsamhet – mot natur och djurliv, mot markägare och mot andra människor i naturen. Allemansrätten är inskriven i en av Sveriges fyra grundlagar ([2 kap. 15 § regeringsformen](#)). Men allemansrätten är ingen lag och det finns heller ingen lag som exakt definierar den. Däremot omges allemansrätten av lagar som sätter gränser för vad som är tillåtet.
- › SOFT policy Allemansrätten och orientering gällande markåtkomsten och allemansrätten är styrande i vårt agerande.
- › kontrollera om markägaren är certifierad enligt skogsbrukets certifieringssystem FSC eller PEFC. Om så är fallet ska man förvänta sig en mer positiv inställning till ett orienteringsarrangemang

Man ska aldrig behöva betala ut ersättning till en markägare då marken nyttjas allemansrättsligt.

Hur påverkas naturen av ett större orienteringsarrangemang

En fotostudie av synlig markpåverkan vid storskalig orienteringstävling: 25-manna 2009

Antal löpare

På platserna där bilderna tagits har 1 000 – 3 000 löpare sprungit

Förutsättningar

Oktober

Blött i marken på grund av regnig höst

Bild-fakta

Bild 1 är tagen dagen efter tävlingen (2009)

Bild 2 är tagen ett år efter tävlingen (2010)

Bild 3 är tagen på sommaren åtta år efter tävlingen (2017)

Fotograf Lars Greilert, Svenska Orienteringsförbundet

Hällmark

En dag efter (2009)

Ett år efter (2010)

Åtta år efter (2017)

Häll-/skogsmark

En dag efter

Ett år efter

Åtta år efter (2017)

Skogsmark

En dag efter (2009)

Ett år efter (2010)

Åtta år efter (2017)

Mossmark

En dag efter

Ett år efter

Här saknas bild från 2017 eftersom skogen är bebyggd

Ängsmark

Samma dag (2009)

Ett år efter (2010)

Åtta år efter (2017)

Hur påverkas naturen av ett större orienteringsarrangemang, forts.

- › Kontrollpunkt vid O-Ringen i Sälen 2016. [Fotad före och efter tävlingen](#). Uppföljning 2017.
- › Checklistan Naturhänsyn – Kontrollval kan vara ett viktigt hjälpmedel
- › Ett exempel på hur en orienteringsarrangemang fungerar i praktiken. Se beskrivning från Älvsby IK OKs tävling med 190 deltagare, se [separata bilder](#) att användas i dialogen med myndigheter.
- › Belastning på respektive kontroll är beroende av:
 - löpriktningarna (banor lagda i stråk)
 - in- och utlöpning från kontrollen (speciellt för markslitaget)
 - om det finns frizoner för vilt i tävlingsområdet
- › Se boken [Banläggning](#) sid 157-158

Hur påverkas naturen av ett större orienteringsarrangemang, forts.

Fotostudie av Erik Rost O-Ringen Sälen 2016

Kontroll 48,

O-Ringen 2016,
före tävlingen

Kontroll 48, O-Ringen 2016

Direkt efter tävlingen och ett år efter tävlingen

Antal besökare: 1136

Kommentar: Botten- samt fältskikt var nedtrampat direkt efter tävlingen men efter ett år helt återhämtade.

Slutsats efter O-Ringen 2016

Opåverkat

- › Buskskikt
- › Trädsikt
- › Död ved
- › Stubbar

Påverkat

- › Bottenskikt, återhämtat efter ett år.
- › Fältsikt, allt utom ris är helt återhämtat efter ett år.
- › Områden utan rotsystem (blöthål, bäckar, områden som påverkats av grävmaskin m.m), delvis återhämtade efter ett år.

Skogsbrukets markbehandling för att få upp ny skog efter avverkning 1 (2)

Skogsbrukets markbehandling för att få upp ny skog efter avverkning 2 (2)

Vegetationspåverkan

Den nedtrampning som sker vid kontrollpunkten är, i de flesta fall, temporär och återhämtningen sker relativt snabbt.

- Barrskogar med frisk ristyp
 - Denna terrängtyp tål ett större antal orienterare. Såren från slitaget läker snabbt. Friska ristyper växer som regel igen bra
- Mossar och kärr
 - Denna terrängtyp är känsliga för slitage, men det växer igen snabbt. Efter 1-2 vegetationsperioder gick det inte att spåra några effekter.
- Hällmarkstallskog och lavrika skogar
 - Denna terrängtyp kan drabbas hårt, särskilt på sluttande hällbark där mossor och lavar trampas sönder och riskerar att spolats bort.
 - Efter fem år verkar det dock som om lav- och mosstäckena har återhämtat sig. Mosstäckan återhämtar sig snabbare.
- Skogsplantor
 - Efter passage av 10 000 löpare över planterat hygge var 6 procent av huvudplantorna skadade, men endast 0,8 % var allvarligt skadade
- Åtgärder
 - För att undvika slitage på känsliga ytor anpassas banläggning så att kontrollpunkter och frekventerade stråk inte läggs i och leds över dessa

Påverkan på nyckelbiotoper

Under O-Ringen i Umeå 1997 placerades en kontroll för ca 200 vuxna tävlande inne i en grandominerad nyckelbiotop med mycket nedfallna lågor med flera rödlistade mossor.

Studien noterade antalet passager och tramp på lågorna, och konstaterade att påverkan var ytterst begränsad.

- På endast två av tio undersökta lågor skadades bark, och då bara 5 %.
- Inga arter av mossor eller svampar försvann på grund av tävlingen.

Viltpåverkan

- Älgar och rådjur

- Dessa arter är lätttröliga och flyr från springande eller gående människor på 200-300 meters avstånd. De kan drivas ut från ett tävlingsområde vid större arrangemang, men de allra flesta återvänder också snart efteråt

- Vildsvin och kronhjort

- Dessa arter är störningskänsliga och kan vid störning vara borta någon vecka innan de återvänder till sitt hemområde.

- Fåglar

- Häckande fåglar störs i allmänhet inte så det påverkar häckningsframgången. Undantag finns för exemplen berguv, havsörn och fiskgjuse som är känsliga för störning under lång tid.
- Tjäder och orre kan stötas upp från sina reden, men det är sällsynt att det leder till försämrat häckningsresultat.
- Små fåglar som till exempel bofink och lövsångare trycker hårt och lämnar inte sina bon vid måttlig störning.

Referenser

Det har genomförts en rad undersökningar på i vilken utsträckning stora orienteringstävlingar påverkar natur- och djurliv. En sammanställning hittar man på Svenska Orienteringsförbundets hemsida

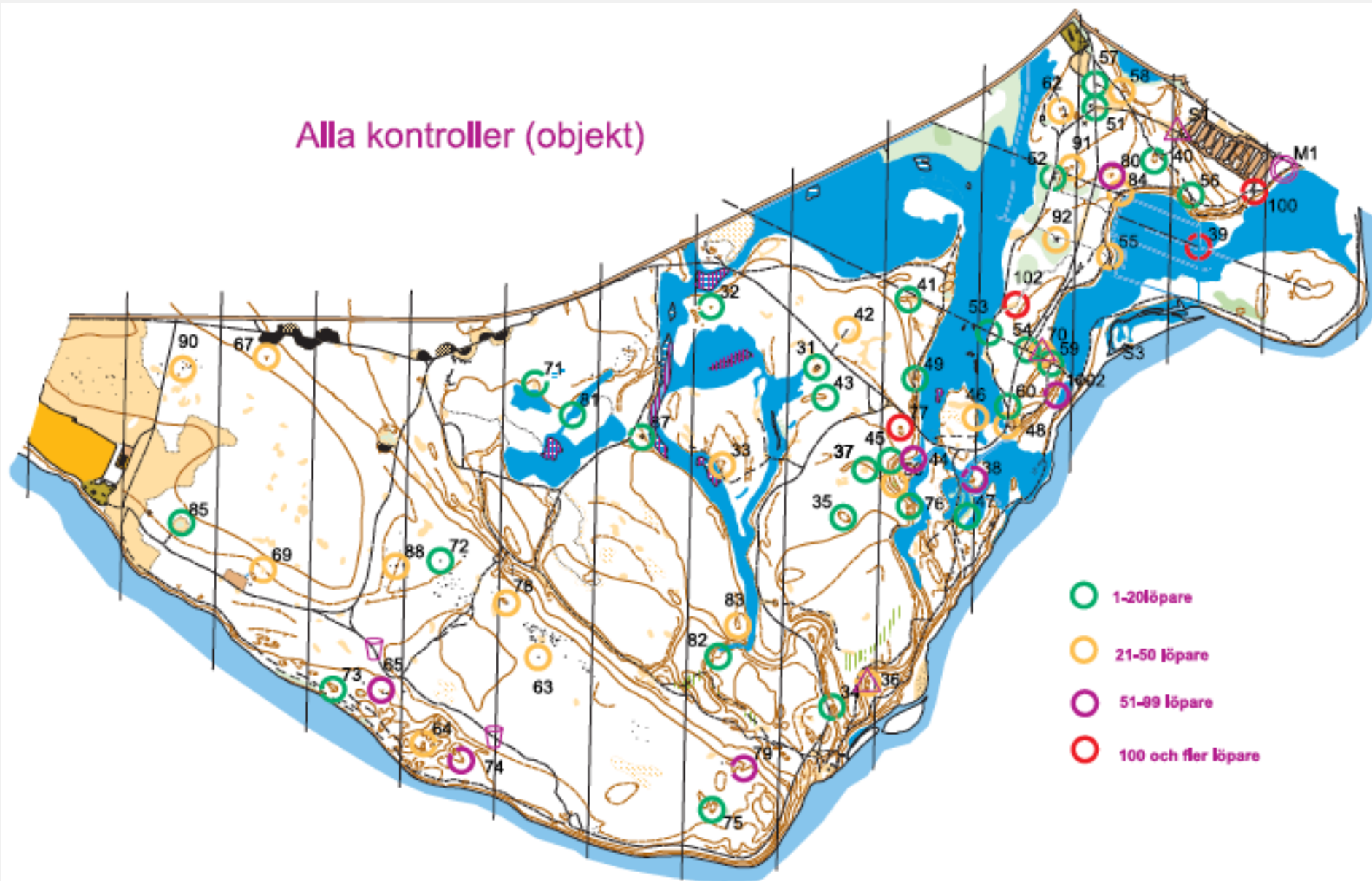
<http://www.svenskorientering.se/Arrangera/markfragor/Vetenskapligastudier/>

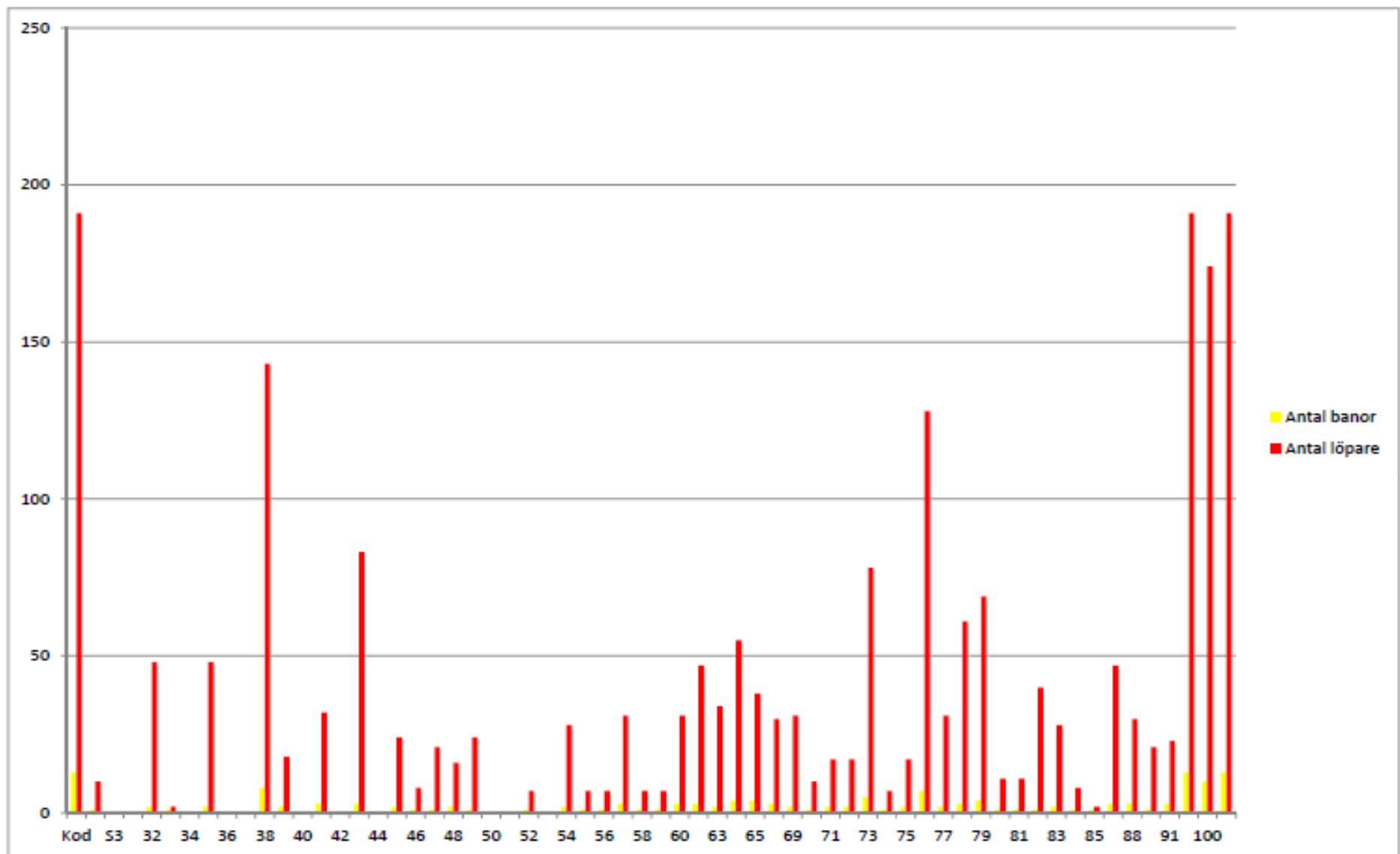
Hur påverkas naturen av ett större orienteringsarrangemang, forts.

Ett exempel på hur ett orienteringsarrangemang fungerar i praktiken från Älvsby IK OKs tävling med 190 deltagare, se [separata bilder](#) att användas i dialogen med myndigheter.

- › Belastning på mark varierar inom tävlingsområdet, vilket framgår av antal besökare per kontroll
- › Belastning på respektive kontroll är beroende av:
 - löpriktningarna (banor lagda i stråk)
 - in- och utlöpning från kontrollen (speciellt för markslitaget)
 - om det finns frizoner för vilt i tävlingsområdet
- › Se boken [Banläggning](#) sid 157-158

Alla kontroller (objekt)

Banläggarens uppdrag

Ett litet område kan passa för en medeldistans, men är det lämpligt med hänsyn till vilt?

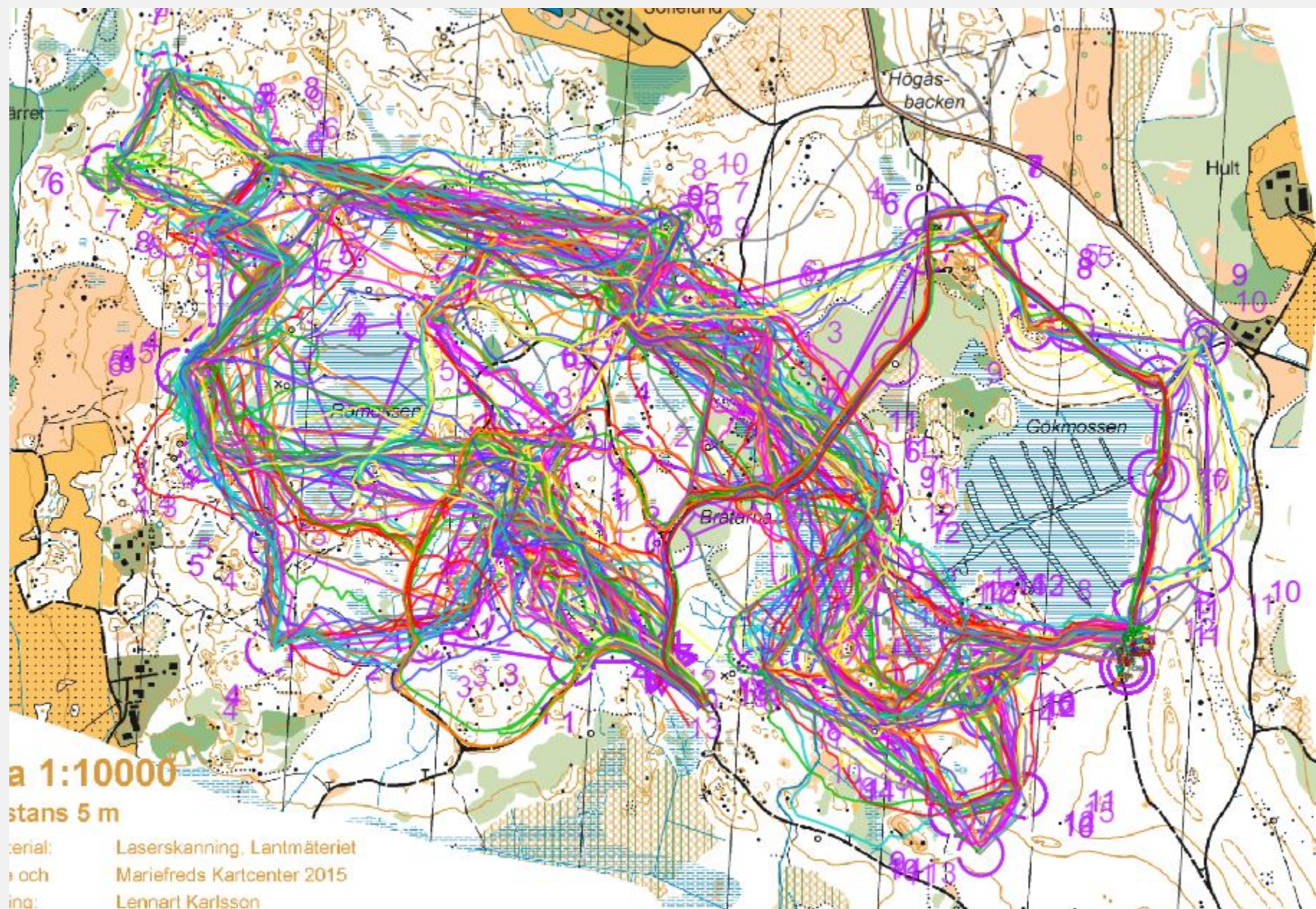
Även om banorna läggs i stråk gör det smala området att löpare möts och det skapas inget utrymme för vilt.

Beakta viltavdrivning. I det här exemplet är buffertzonerna runt området tillräckliga.

Medeldistans, en startplats.
Med liten justering av banläggning i den västra delen skulle det blivit två bra frizoner för vilt.
Kartskala: Om förutsättningen vore skala 1:7500 hade troligen ett mindre område nyttjats, vilket skulle göra mer markslitage och svårare att skapa frizoner för viltet.

Kunskapsläget 1 (7)

Många av de studier som gjorts om orienteringens påverkan på naturen har utförts i anslutning till orienteringens största arrangemang, till exempel O -Ringarna i Sverige och Jukolavägen i Finland. Den påverkan som redovisats kan därför ses som den maximala påverkan av ett arrangemang, då ett genomsnittligt arrangemang har ett betydligt färre deltagare.

Orienteringens effekter på djurlivet är bäst kartlagda när det gäller älg och rådjur

Man vet mindre om fåglars reaktioner än om reaktionen hos älg och rådjur.

Kunskap om mountainbikeorienteringens påverkan på naturen är i nuläget begränsad.

Påverkan på markvegetationen, trampet, kan ibland bidra till att skapa mer gynnsamma gröningsmiljöer för en del växtarter

Kunskapsläget 2 (7)

Sammanfattande synpunkter/citat från studierna som redovisats

- › Alla undersökningar följer i stort den metodik som finns beskriven av Kardell (1972). Metoden innebär att de maximala skadorna som en orienteringstävling kan åstadkomma undersöks.
- › Kardell bedömer att vegetationsslitage av orientering är ett marginellt problem och att det endast i undantagsfall finns anledning att vidta aktiva åtgärder för att minska slitageriskerna.
- › Det är framförallt på känsliga områden som bestående förslitningsskador kan uppstå. Med känsliga områden avses sådana marker som har ett tunt humuslager eller där berget går i dagen. Den nedtrampning som sker vid kontrollpunkten är, i de flesta fall temporär och återhämtning sker relativt snabbt (nästkommande tillväxtperiod). Lavar och mossor är speciellt utsatta för bestående skador (långsam tillväxt). Vid banläggning bör hänsyn tas till lavklädda hållmarker för att minska de negativa effekterna.
- › Den lilla påverkan som orienteringen medför även vid så stora arrangemang som O -Ringan kan anses kompenseras av de positiva upplevelser arrangemanget ger såväl unga som gamla deltagare och uppväger då de eventuella nackdelar för miljön som finns.

Kunskapsläget 3 (7)

- › Slutsatsen blir därför att O-Ringenarrangemanget (1996) inverkan på växtmiljön är liten och jag (utredaren) tror därför att vinsterna i form av en förbättrad folkhälsa genom ökad kondition, intressant problemlösning och rika naturupplevelser mer än väl uppväger den lilla påverkan som skett.
- › Det är mycket osannolikt att orientering påverkar den biologiska mångfalden på djursidan. Detta beroende bland annat på att vi årligen orienterar på en väldigt liten andel av landets skogsmarksareal.

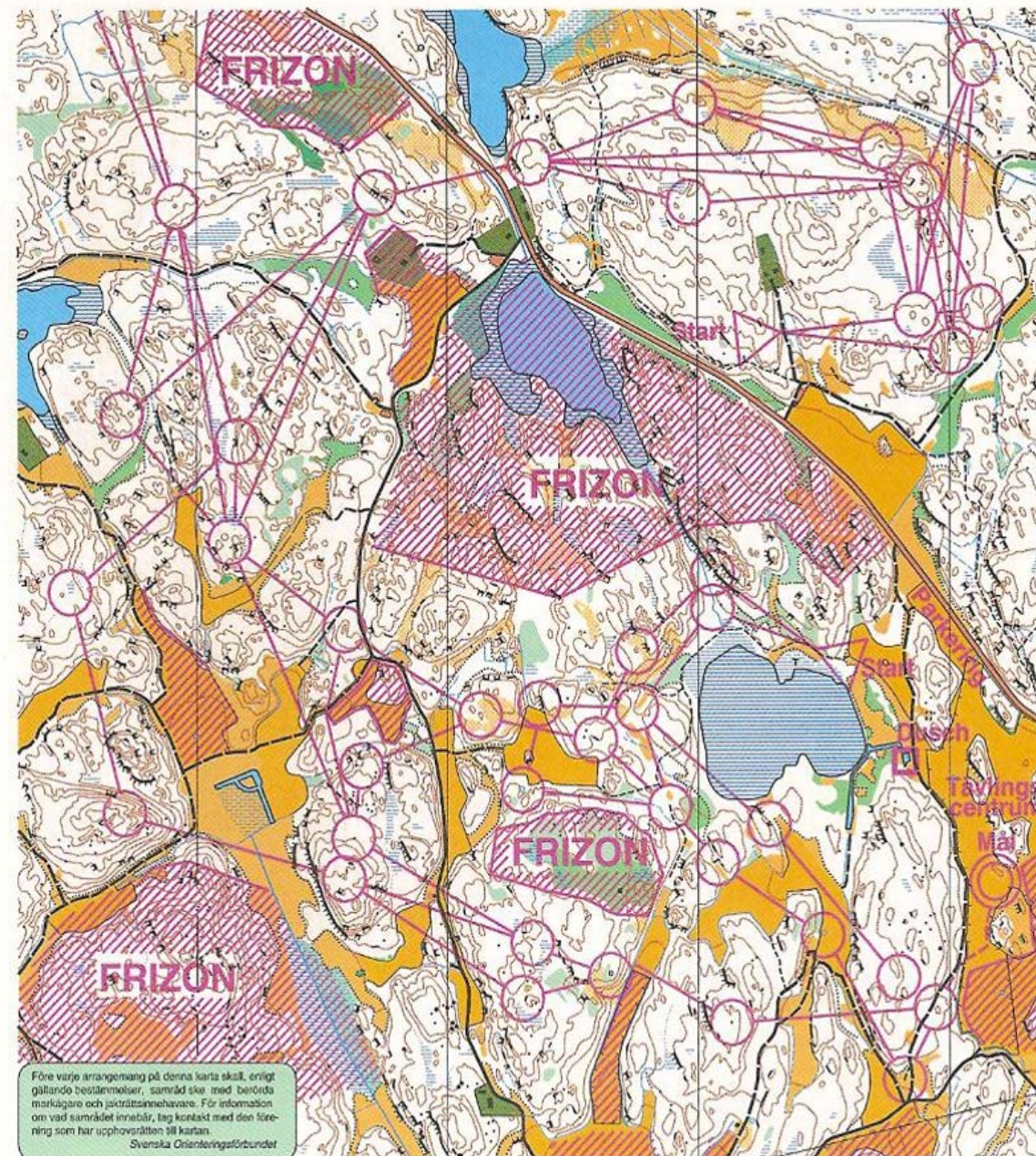
Kunskapsläget 4 (7)

Mycket påverkar störningseffekten:

- › För störning av djur finns några tumregler, naturligtvis med undantag. Stora djur är mer lättstöta än små. En tjäderhöna trycker inte lika länge i sitt bo som en lövsångare och en älg är mer lättstött än ett rådjur.
- › Effekter på fauna vid en orienteringstävling beror på många faktorer, exempelvis på val av terrängområde, vilka djurarter det är fråga, årstiden, banläggningen, vädret under tävlingsdagen och störningsintensiteten (antalet tävlande per yt- tidsenhet).
- › Genom att lägga banor i stråk så att man undviker att tävlande möts och genom att inrätta frizoner på strategiska platser kan man komma långt med att minska störning av orientering på djurlivet
- › Det vi som orienterare egentligen gör när vi stör djurlivet är att vi stör enskilda individer. Det är alltså mycket osannolikt att orienteringen kan påverka den biologiska mångfalden, varken på växt- eller djursidan.

Kunskapsläget 5 (7)

- › Älg och rådjur reagerar olika på störning
- › När en människa gående eller springande närmar sig en ostörd älg ger den sig iväg på 200-300 m avstånd. Ett ostört rådjur flyr på 100-200 m. I en studie i Grimsö (viltforskningsstation) flydde älgen längre (i medeltal 1700 m) än rådjur (700m). Upprepande stress kan i värsta fall leda till döden. De flesta älgar och rådjur som under en orienteringstävling lämnar sitt hemområde kommer tillbaka efter någon timme eller senast efter något dygn. För ungdjur som lämnat kon respektive geten och som ännu inte skaffat sig hemområden är det dock mindre troligt att de kommer tillbaka. Älgens hemområde är ca 300 ha och rådjurets hemområde är 40-50 ha. Som en tumregel kan man ha att älgens födelsetopp ligger ca två veckor tidigare än för rådjurets.
- › Om ett tävlingsområde är viltrikt ska tävlingsledningen kontakta markägare/jägare för att få klartecken till avdrivning av vilt. Hur frizoner kan skapas och hur en avdrivning kan genomföras redovisas på kommande sidor.
- › Om olyckan ändå är framme och att ett djur dör av stress i samband med ett arrangemang så kan det ställas i relation till antalet djur som dödas årligen i trafiken. 2017 dödades 5922 älgar, ca 3000 hjortar, 45 803 rådjur, 6069 vildsvin, ca 100 rovdjur. Totalt 61 200 djur

Ca 75m lucka

Stopp ca var 400e m

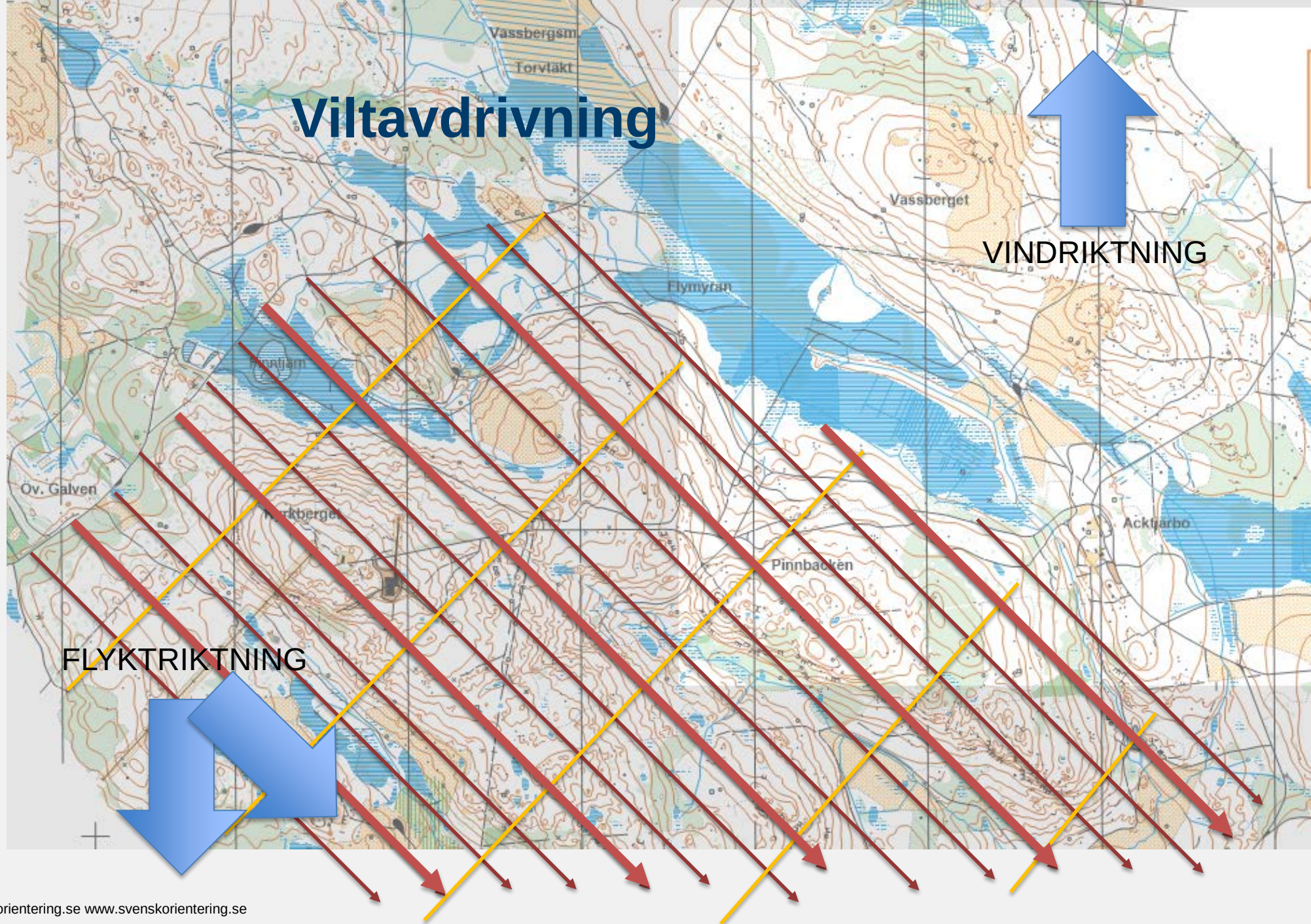
Prioritera mitten

Gå snett mot vinden

Var 3:e ska kunna
orientera, dvs följa
linjen

Djur ska kunna fly i
motvind

Viltavdrivning

Kunskapsläget 6 (7)

Vildsvinpopulationen har ökat dramatiskt under de senaste åren. Populationen uppgår idag till ca 200 000 – 300 000 djur. Mest förekommande Skåne, Sörmland, Uppland och delar av Västra Götaland. Detta syns både i antal djur som årligen dödas i trafiken men också genom dess påverkan i naturen genom sitt bökande i marken. Markslitage kan bli betydande.

Kunskapsläget 7 (7)

- › I artskyddsförordningen redovisas bl.a. häckningsperioden för svenska fågelarter
- › Störningskänslig period:
 - Inom 500 meter från örnböon under häckningstid (1/1-15/8)
 - Inom 50 meter från fiskgjuseböon under häckningstid (15/4- 31/7)
 - Spelplatser för tjäder under speltid (15/3-15/5) Särskilda spelarenor Återkommer år från år
- › Några rödlistade fågelarter som tidvis är mycket känsliga för lätta störningar:
 - Berguv
 - Havsörn
 - Duvhök
- › Störningskänsligheten kan variera beroende på förutsättningarna. Kontakta den lokala ornitologiska föreningen eller länsstyrelse/skogsstyrelsen (lokalt)

Områden där det eventuellt kan finnas behov av speciella hänsynstagande 1 (2)

Samråd 12:6, miljöbalken – Länsstyrelsen :

- › Reservat – Nationalparker, Naturreservat
- › Natura 2000
- › Syftet är att bidra till bevarande av den biologiska mångfalden. Natura 2000-områden utses med stöd av två EU-direktiv: fågeldirektivet och habitatdirektivet I Sverige är det Naturvårdsverket som arbetar med Natura 2000.
- › Nyckelbiotoper
- › Definition: En nyckelbiotop är en biotop som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysiska miljö anses ha ett mycket stor betydelse för flora och fauna. En nyckelbiotop innehåller ofta känsliga och sällsynta djur- och växtarter. Där finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter. Det finns ca 61 000 registrerade nyckelbiotoper hos Skogsstyrelsen på privatskogsbrukets mark. Medianstorleken är 1,2 ha. Två procent av svensk skog är idag klassad som nyckelbiotop men den siffran kan variera över landet. Pågående utredningsarbete inom skogsstyrelsen.

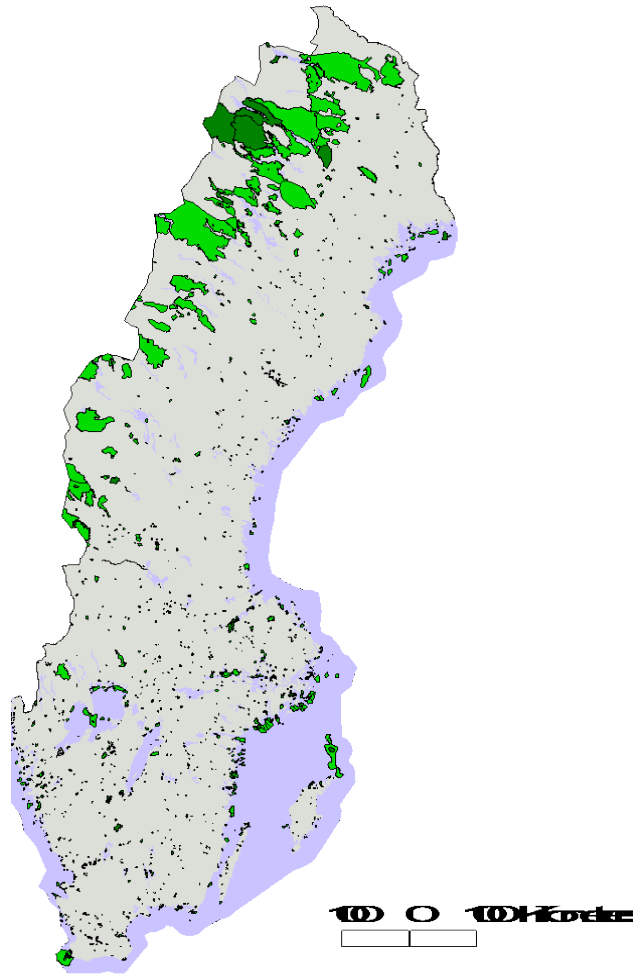
Områden där det eventuellt kan finnas behov av speciella hänsynstagande 2 (2)

- › Biotopskyddsområde
- › Naturvårdsavtal
- › Fastighetsavtal
- › Frivilligt skydd av skog

Hur tillgängliga är våra skogar?

Hur stor del av landet omfattas av nationalparker, naturreservat m.m.

<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/EUs-miljoarbete/EEA-bevakar-Europas-miljo/Miljotillstandet-i-Europa/Miljotillstandet-2015/sverige-jamfort-med-europa/Skyddade-omraden/>

Arealer skyddade enligt 7 kap. miljöbalken (exklusive strandskydd) – i huvuddrag

	Antal	Ca % av land-arealen
Nationalparker	29	1,6
Naturreservat	ca 4100	10
Djur- och växtskyddsområden	ca 1000	0,2
Biotopskyddsområden	ca 7000	0,1
Kulturresevat	ca 40	?
Natura 2000 *	Drygt 4000	?
Summa		Ca 13

* De flesta Natura 2000 - områden ligger i nationalpark eller naturreservat

Ny karta eller att revidera karta

Samråd med Länsstyrelsen

- › Exempel på överenskommelse som kan göras med markägaren.
- › Samråd och överenskommelser kan variera stort. På något ställe kan man ha en skriftlig överenskommelse som övergripande reglerar orientering. Men överallt bygger det på förtroende.
- › Överenskommelser skriftliga eller muntliga kan exempelvis innehålla:
 - Ingen tävling under jaktsäsong
 - Ingen träning under jaktsäsong
 - Kartläggning av bara en del av fastigheten
 - Förbjudet område längs större väg
- › Samråd inför alla aktiviteter
- › - Maximum 3 tävlingar per 10-årsperiod
- › - Med mera utifrån förhållanden och markägarens önskemål

Vid ett helt oreglerat förhållande gäller Allemansrätten

Karträttsinnehavares (Kartägares) – en tänkbar rollbeskrivning

1. Producera och förvalta orienteringskartor inom registrerat kartområde.
2. Inneha god kunskap om markfrågor.
3. Samråda med länsstyrelsen inför nyritning och revidering av karta.
4. Skapa och vidmakthålla en god relation med markägare och jakträttsinnehavare.
5. Göra sig känd för och informera markägare och jakträttsinnehavare om kartägarens roll och om kommande aktiviteter.
6. Upprätta och hålla förteckningar över markägare och jakträttsinnehavare aktuella.
7. Bör även gälla de naturvärden och skogliga åtgärder som påverkar kartans utnyttjande.
8. Tillhandahålla arrangör aktuella förteckningar över markägare och jakträttsinnehavare.
9. Svara för och tillhandahålla arrangör eventuella överenskommelser med markägare och jakträttsinnehavare.
10. Stödja arrangör vid planering av arrangemang.
11. Motta och förvalta arrangörs erfarenheter från utnyttjad karta.

Markansvarets "10 budord"

(Tio förslag för bättre samarbete och dialog)

1. **Ökat fokus på att förklara orienteringen**, snarare än att försvara orienteringen.
2. **Öka framförhållningen i dialogen** med markägare, jägare och myndighet inför ett arrangemang
3. **Säkerställ att kartägaren (klubb, kontaktperson) har kontroll över vilka aktiviteter som planeras** inom kartområdet över tid. Det får inte bli en överraskning för varken myndigheten, markägaren eller jägaren.
4. **Kom ihåg markägaren/jägarna/naturskyddet** även vid framställning av tillfälliga kartor för träning. Den digitala tekniken är en möjlighet, men kan även bidra till konflikter.
5. **Håll koll på träningsverksamheten** – säkerställ att markägare och jägare är informerade att detta förekommer – även om vi kan hävda allemansrätten
6. **Sprid kunskapen** om orienteringens minimala påverkan på naturen och om de positiva fördelar bl a friskvård som vida överväger. Använd gärna material framtaget av SOFT.
7. **Höj kunskapsnivån internt inom rörelsen**. Det gäller bl a innehållet i SOFTs policy Allemansrätt och orientering, Banläggning och om innehållet i FSC och PEFC.
8. **Genomför utbildningsaktiviteter** tillsammans med länsstyrelsens handläggare.
9. **Bevaka att markägarkontakterna fungerar** inom distriktet.
10. **Om problem uppstår, agera snabbt** Om behov finns kontakta SOFTs markansvarige.

SOFTs arbete med markfrågan 1 (3)

Löpande information om SOFTs arbete med markfrågan kan man få genom :

- SOFTs hemsida – Läs nyheter och ta del av lägesrapporter via arrangera/markfrågor

Hur hantering av mark-, vilt- och miljöfrågorna ska se ut i framtiden vid SOFT kansliet är just nu under utredning.

Frågans dignitet kan belysas av en intervju (om 5-dagars (O-Ringen) av dåvarande SOFT-ordförande Ingvar Rittsél i Skogssport 1977:

skogssport firar 70 år

I år fyller Skogssport 70 år. Det firar vi genom att göra återblickar på tidningens historia. I detta nummer handlar det om 1977. Året då 5-dagars (O-Ringen) var rejält ifrågasatt.

SOFTs arbete med markfrågan 2 (3)

SOFT:s ordförande Ingvar Rittsél redogjorde för hur man från förbundshåll tacklat de senaste årens kritik beträffande mark- och naturvårdsfrågor.

- SOFT:s styrelse har i dagsläget avdelat tre medlemmar som enbart ska syssla med den här brännbara frågan, sa Rittsél. Vi kommer från förbundet att göra allt som står i vår makt för att säkerställa sportens framtid. Har vi inte marker så har vi ingen sport !
- Vi har redan nu mycket goda relationer till mark- och jakträttsinnehavare på central nivå, men mycket återstår för att de forskningsresultat som finns beträffande orienteringens inverkan på djur- och växtliv ska tränga ner till såväl enskilda markägare och jägare som till orienterarna ute i klubbarna.
- Och vi ser det som vår främsta uppgift att bistå distrikten och klubbarna med information och utbildning i de här frågorna. Genom ökande kunskaper och spridning av dessa bland våra kritiker kan vi få opinionen att vända igen. Att ge vika för kritikerna nu och slopa till exempel 5-dagars vore att indirekt erkänna ovederhäftiga kritiken. Det kan vi inte göra
- Vi behöver 5-dagars, slutade förbundsordförande

SOFTs arbete med markfrågan 3 (3)

Mycket av det som framfördes av Ingvar Rittsél 1977 är fortfarande aktuellt 2017.

Slutsats: Hantering av mark- naturvårdsfrågor måste hela tiden säkerställas över tid oberoende av de förändringar som sker i organisationen i övrigt.

Orienteringens framtid – tre nyckelord att förhålla sig till:

Relationer (goda relationer till omvärlden)

Trovärdighet (leva som man lär via beslutade policy och rekommendationer)

Kunskap (att löpande ta in ny kunskap och säkerställa en praktisk tillämpning)

Vilka åtgärder kan orienteringen arbeta med för att minimera påverkan på naturen?

- › Med stöd av dokumentet [Mark och vilt](#)
- › Med stöd av framtagna [checklistor](#) (Viltvänlig banläggning, Naturhänsyn-Kontrollval, Vett och etikett i skogen)
- › Med stöd av rekommendationer i boken [Banläggning](#)
- › Med stöd av SOFTs policy [Allemansrätten och orientering](#), 2015
- › Med stöd av länsstyrelsernas kunskap om hänsynskrävande natur
- › Egen kunskapsuppbyggnad
- › Egenkontroll
- › Ett förtydligande måste till gällande särskilda hänsyn före och efter vårdatumstoppet. Vilka särskilda hänsyn görs? Större och fler viltzoner ? Annat ?

SOFTs ambition

Orienteringens framtid – tre nyckelord att förhålla sig till:

Relationer (goda relationer till omvärlden)

Trovärdighet (leva som man lär via beslutade policy och rekommendationer)

Kunskap (att löpande ta in ny kunskap och säkerställa en praktisk tillämpning)

SOFTs strävan är att i alla lägen ha en bra och nära relation till alla intressenter tex

- › Markägare
- › Jägare
- › Berörda myndigheter

Det övergripande målet är att orienteringen skall uppfattas som en verksamhet som seriöst och målmedvetet tar en aktiv del i ansvaret att värna naturen och att verka för att den långsiktigt hållbara utvecklingen sker på naturens villkor

SOFTs arbete med markfrågan

Avslutning/Reflektion

- › Vad tar du med dig av denna presentation ?
- › Vad var mest intressant ?
- › Vad saknades ?

År 2030

- › 100 % flera orienterare
- › men 50% mindre tillgång till mark för orientering
- › **Verklighet eller fantasi ? Något att fundera över !**

Bilaga 1

Diskussionspunkter vid distrikt och föreningsträffar

- › Vilka markproblem finns inom distriktet idag ? Redovisa konkreta exempel. Hur ser trenden ut ?
- › Vad är det största problemet på sikt inom distriktet ?
- › Hur fungerar dialogen med markägare, jägare och länsstyrelsen (övriga intressenter) Vad kan utvecklas ?
- › Hur proaktiva är distriktet/föreningarna Är distriktet nöjd med situationen ?
- › Hur ser kunskapsläget ut ? När det gäller innehållet i SOFTs dokument och den information som finns via SOFTs hemsida under arrangera/markfrågor Vilka åtgärder behöver vidtas ?
- › Vilket behov av stöttning i markfrågan har distriktet från SOFT i framtiden.
- › Vad är allra viktigast för SOFT att arbeta med när det gäller markfrågan ?

Bilaga 2: Viktigt att känna till för myndigheten

Tävlingsprogrammet för kommande år färdigställs året innan och presenteras då i september/oktober som av SOFT sanktionerade tävlingar. (eventor.orientering.se)

Framförhållningen i dialogen med myndigheten blir därför viktigt

- Olika typer av tävling: dagorientering och nattorientering
- Olika former av orientering: sprintorientering, medeldistans, långdistans och stafett
- Sprintorientering genomförs normalt i stads/tätortsmiljö, övriga former normalt i skogsmiljö
- Skidorientering är ett roligt sätt att åka skidor med hjälp av en karta. Orienteringsmomentet är inte svårt, däremot är vägvalen av större betydelse, då man har att bedöma snabbaste vägvalet av de på kartan inritade skoterspårarna (ca 2-5 mil spår)
- Mountainbikeorientering här använder man cykel och karta. Orienteringsmomentet är inte svårt, däremot är vägvalen av större betydelse, då man här utnyttjar stigar, mindre vägar. Berört område blir betydligt större än vid traditionell orientering
- Precisionsorientering här kan alla delta oavsett kön, ålder och rörelseförmåga. Man tävlar i gemensamma klasser i lättframkomlig terräng d.v.s. stigar och vägar som är framkomliga även för exempelvis rullstol och cykel.

Så här går en orienteringstävling till 1 (4)

På tävlingsdagen samlas deltagarna vid tävlingscentrum. Där har den arrangerande föreningen ordnat med bland annat följande delar:

Tävlingscentrum

- › Parkering och vägvisning
- › Avspärrning av områden som inte får beträdas
- › Toaletter och duschar
- › Mål och sekretariat
- › Anslags- och resultattavlor
- › Servering och prisutdelning
- › Viltrapportering

Startplatser

Från tävlingscentrum följer de tävlande en snitsel till startplatsen. Ibland finns det mer än en startplats för att arrangören på bästa sätt ska kunna fördela banorna i terrängen.

Så här går en orienteringstävling till 2 (4)

Tävlingens upplägg

Vid planeringen före arrangemanget placeras en liten märkeslapp med kodsiffra ut vid varje tänkt kontrollpunkt. Märkeslappen plockas in då skärm och stämplingsenhet (del av) placeras ut dagen före själva tävlingen. Själva stämplingsenheten som kostar ca 1000 kr placeras ut tävlingsdagen och plockas normalt in samma dag tillsammans med kontrollskärmen. Allt är då bortstädat.

Deltagarna tävlar i olika klasser efter kön, ålder och skicklighet. Antalet tävlingsklasser och banor ca 20- 30. Öppna klasser 1-9 med olika svårighetsgrad och längd, anmälan tävlingsdagen. Övriga klasser senast ca en vecka före tävlingsdatum. Varje klass har sin egen bana (ibland samma bana för flera klasser) men många kontroller kan vara gemensamma. Vid ett normalstort arrangemang finns ca 75- 100 kontroller utplacerade inom tävlingsområdet.

Belastningen på respektive kontroll är beroende av:

- › löpriktningarna (banor lagda i stråk)
- › in- och utlöpning från kontrollen (speciellt för markslitaget)
- › om det finns frizoner för vilt inom tävlingsområdet

Så här går en orienteringstävling till 3 (4)

Banlängden varierar mellan 2 och 15 km. Bara ett fåtal löpare kommer i kontakt med en större del av tävlingsområdet. Flertalet löpare befinner sig i skogen endast mellan 30 och 60 minuter. Eftersom de tävlande startar med minst en minuts mellanrum är endast en tredjedel ute i skogen samtidigt.

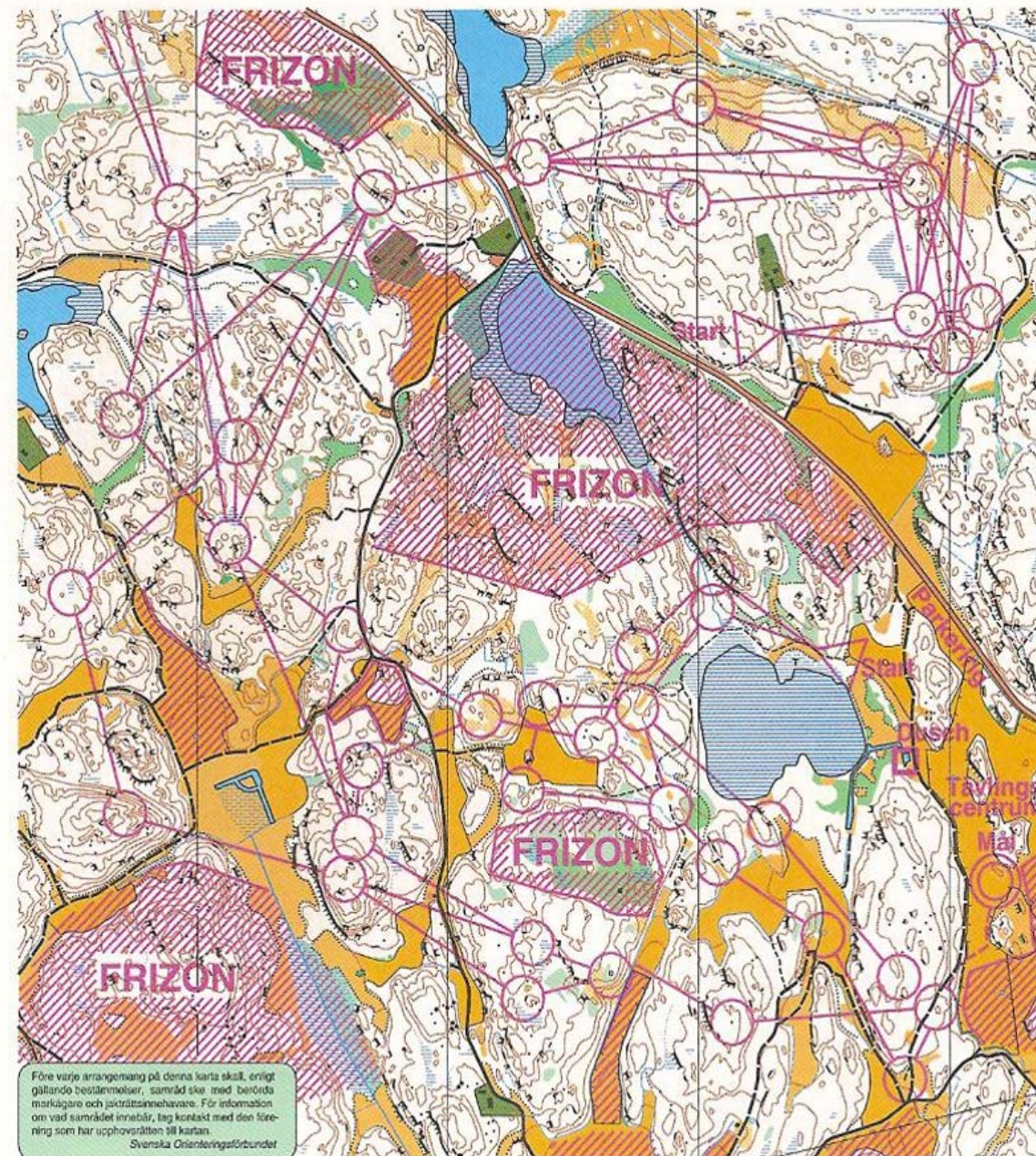
Som regel är tävlingen slut 3-4 timmar efter första start. Då hämtar man in kontrollskärmarna från skogen och tar ner anordningarna vid tävlingscentrum.

Fri- och buffertzoner för vilt

I samarbete med jakträttsinnehavarna avsätter arrangören frizoner i tävlingsområdet för att ge ostörda platser för viltet. Antalet frizoner, deras storlek och placering anpassas efter bland annat topografin, vegetationen och djurtätheten. Frizonerna markeras på kartan och i terrängen om gränsen är otydlig. Det är främst rådjur som söker sig dit. Även andra områden lämnas fria från löpare så att djuren kan få ro.

Det finns buffertzoner runt tävlingsområdet som fungerar som tillfälliga uppehållsplatser för djuren. Det är speciellt älg som söker sig dit. I samråd med jakträttsinnehavarna gör man normalt en avdrivning av hela eller delar av tävlingsområdet omedelbart före tävlingen.

Hur frizoner kan se ut och hur viltavdrivningen kan genomföras redovisas på kommande sidor.

Ca 75m lucka

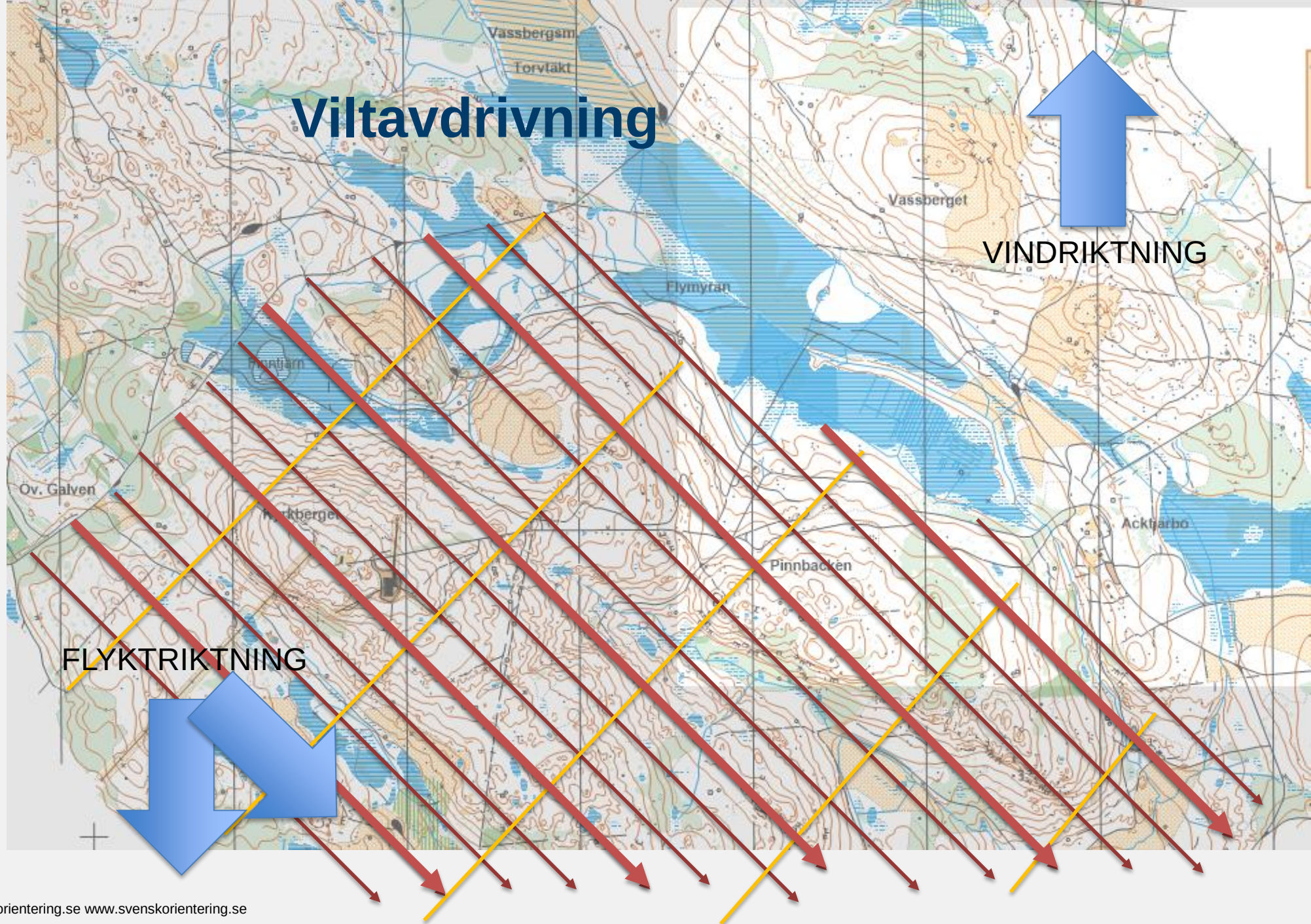
Stopp ca var 400e m

Prioritera mitten

Gå snett mot vinden

Var 3:e ska kunna
orientera, dvs följa
linjen

Djur ska kunna fly i
motvind

Så här går en orienteringstävling till 4 (4)

Banläggning

Banorna läggs med stor omsorg så att slitage på marken och störningar på djurlivet ska minimeras. Här är några exempel på åtgärder:

- › Ett antal fri- och buffertzoner.
- › Banor dras i parallella stråk så att de tävlande rör sig i samma riktning. Djuren kan då gå undan utan att möta nya löpare.
- › Kontroller placeras inte i känsliga terrängavsnitt och man undviker ömtåliga naturtyper.

Dialog med markägare och jägare är viktigt, som stöd finns [checklistor](#).

Den samlade kostnaden för att ta fram en orienteringskarta är ca 250-350 000 kr beroende på kartans storlek. Arbetstid i fält ca 50 timmar per kvadratkilometer. Kostnad 350-450 kr/tim